

رودلف دالزر - کریستف شروتر

اصول حقوق بین الملل سرمایه گذاری

ترجمه

دکتر سید قاسم زمانی - دکتر به آذین حسینی

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی

تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه	دالرز، رودلف، ۱۹۴۴ - م - Dolzer, Rudolf
عنوان و نام پدیدآور	اصول حقوق بین الملل سرمایه گذاری / مولف رودلف دالرز، کریستف شروتر : ترجمه سیدقاسم زمانی، به آذین حبیبی
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۴۷۲ ص
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۸۲۰۰-۸۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: Principles of international investment law, 2008
یادداشت	نماینه
موضوع	سرمایه گذاری خارجی -- قوانین و مقررات
موضوع	Investments, Foreign -- Law and legislation
شناسه افزوده	شروتر، کریستف، ۱۹۴۴ - م
شناسه افزوده	Schreuer, Christoph
شناسه افزوده	زمانی، سیدقاسم، ۱۳۴۶ - م، مترجم
شناسه افزوده	حبیبی، به آذین، ۱۳۵۷ - م، مترجم
رده بندی - خره	۱۳۹۵ الف ۶/۵۲: ۲۳۸۳
رده بندی دیویی	۳۴۶/۰۹۲
شماره کتابخانه ملی	۴۴۷۰۰۶

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهردانش از مزایای خرید آنلاین و تخفیف ویژه برخوردار شوید

www.shahredanesh.com

عنوان	اصول حقوق بین الملل سرمایه گذاری
مترجمین	سیدقاسم زمانی، به آذین حبیبی
ناشر	مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش
نوبت چاپ	اول
تاریخ چاپ	۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۸۲۰۰-۸۸-۱
قیمت	۲۰,۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران - خیابان کریم خان زند - خیابان سنایی - خیابان نهم - خیابان گیلان - پلاک ۵

کدپستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱، صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹، تلفن: ۸۸۱۱۵۸۱، نمابر: ۸۸۱۱۵۸۰

Website: www.sdil.ac.ir

Email: publication@sdil.ac.ir

سخن ناشر

سرمایه‌گذاری خارجی ضرورت زندگی بین‌المللی امروز ماست. حتی کشورهایی که در گذشته با انبساط سرمایه مواجه گشته و در صدد صدور آن به خارج از مرزهای ملی خریش برآمده بودند، امروز به دلایل مختلف به جذب سرمایه خارجی احساس نیاز می‌کنند. سرمایه‌داری خارجی که از حیث مفهوم و قلمرو متحول شده و نیازی همگانی قلمداد می‌شود، باید عناصری بین‌المللی است و همان‌گونه که به خوبی به اثبات رسیده است نمی‌تواند صرفاً توسط نظام حقوقی ملی به نظم کشیده شود.

حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذار که در نیم قرن اخیر پیشرفت‌های شگرفی را پشت سر نهاده، نه تنها از حوزه روابط و جابه‌جایی دولتها پای را فراتر نهاده و جنبه منطقی‌ای یافته است، بلکه با تشکیل نهادهایی مثل بانک جهانی، سازمان جهانی تجارت، و ... به تدریج فرایند تبدیل به حقوق عام و جهانی را پی می‌آید.

کتاب «اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذار» کتاب رودلف دالزر و کریستف شروتر که آقایان دکتر سیدقاسم زمانی و دکتر به‌آذین حسینی آن را ترجمه کرده‌اند، تحولات حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری را در گستره تاریخ مورد تجزیه و تحلیل قرار داده، در پرتو رویه غنی داوری بین‌المللی، رشد و بالندگی آن را به تصویر کشیده است. مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش ضمن آرزوی توسعه ادبیات حقوقی سرمایه‌گذاری و داوری بین‌المللی در ایران، امیدوار است آموزه‌های این کتاب مورد توجه دست‌اندرکاران امر داوری و سرمایه‌گذاری در کشور قرار گیرد.

وحید اشتیاق

فهرست اجمالی مطالب

۲۱	پیشگفتار مترجمان
۲۵	فصل اول: ماهیت، تحول و مفهوم حقوق بین الملل سرمایه گذاری
۲۵	۱. حقوق بین الملل سرمایه گذاری، رشته ای برای مطالعه
۲۹	۲. ماهیت نحاس سرمایه گذاری خارجی: ریسک طولانی مدت
۳۴	۳. حاکمیت کشور میزبان و قواعد مربوط به سرمایه گذاری خارجی
۴۱	۴. حقوق بین الملل عرفی ظهور استاندارد در بردارنده حداقل ها
۵۰	۵. حقوق معاهده ای: تحول و هدف
۶۱	۶. گرایش های جدید در رویه معاهداتی
۶۶	۷. موافقتنامه های منطقه ای: معاهده منشور انرژی، نفاذ
۷۱	فصل دوم: تفسیر و اجرای معاهدات سرمایه گذاری
۷۱	۱. تفسیر معاهدات سرمایه گذاری
۸۱	۲. اجرای معاهدات سرمایه گذاری در زمان
۹۳	فصل سوم: سرمایه گذاران و سرمایه گذاری ها
۹۳	۱. سرمایه گذاران: افراد، شرکت ها، اتباع و سهامداران
۱۱۳	۲. سرمایه گذاری
۱۳۰	فصل چهارم: قراردادهای سرمایه گذاری

۱۳۰. ۱. انواع قراردادهای سرمایه گذاری
۱۳۲. ۲. قانون حاکم
۱۳۴. ۳. شرطهای ثبات
۱۳۷. ۴. مذاکره مجدد/ تعدیل
۱۴۰. **فصل پنجم: فروش و استقرار**
۱۴۰. ۱. حرکت به سوی آزادی اقتصادی
۱۴۲. ۲. مدل های معادله های جمع به پذیرش
۱۴۵. ۳. دستورالعمل ها
۱۴۸. ۴. عدم پیروی سرمایه گذار از قانون کشور میزبان و نظم عمومی بین المللی
۱۵۴. **فصل ششم: سلب مالکیت**
۱۵۴. ۱. حق سلب مالکیت
۱۵۵. ۲. سه شاخه از حقوق
۱۵۶. ۳. مشروعیت سلب مالکیت
۱۵۹. ۴. سلب مالکیت مستقیم و غیرمستقیم
۱۹۳. ۵. مصادره حقوق قراردادی
۱۹۸. **فصل هفتم: استانداردهای حمایتی**
۱۹۸. ۱. رفتار عادلانه و منصفانه
۲۴۲. ۲. حمایت و امنیت کامل
۲۴۹. ۳. استاندارد «فراگیر»
۲۶۳. ۴. دسترسی به عدالت قضایی، رسیدگی عادلانه و استنفاف از عدالت

۳۶۹ ۵. وضعیت فوق‌العاده، ضرورت، مخاصمات مسلحانه و قوه قاهره

۳۷۹ ۶. صیانت از حقوق مکتسبه

۳۷۹ ۷. اقدامات خودسرانه یا تبعیض آمیز

۳۸۷ ۸. رفتار ملی

۳۰۰ ۹. رفتار ملت کامل‌الوداد

۳۰۸ ۱۰. انتقال اعتبارات مالی

۳۱۳ فصل هشتم: مسئولیت دولت و انتساب

۳۱۳ ۱. نهادها، اسرارها و شهرها

۳۱۷ ۲. نهادهای دولتی

۳۲۸ ۳. وضعیت حقوقی تقسیمات سیاسی فاعل نمایندگان طرفین، تحت کنوانسیون ایکسید

۳۳۰ فصل نهم: بیمه ریسک سیاسی

۳۳۶ فصل دهم: حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاران

۳۳۶ ۱. اختلافات دولت در برابر دولت

۳۴۰ ۲. دعوای سرمایه‌گذار علیه دولت

۴۴۷ ضمیمه

کنوانسیون حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین دولت‌ها و اتباع دول دیگر

۴۴۷ (کنوانسیون واشنگتن - ۱۹۶۵)

۴۶۶ نمایه

فهرست تفصیلی مطالب

۲۱	پیشگفتار مترجمان
۲۵	فصل اول: ماهیت، تحول و مفهوم حقوق بین الملل سرمایه گذاری
۲۵	۱. حقوق بین الملل سرمایه گذاری، رشته ای برای مطالعه
۲۹	۲. ماهیت تدریجی سرمایه گذاری خارجی: ریسک طولانی مدت
۳۴	۳. حاکمیت کشور میزبان: قواعد مربوط به سرمایه گذاری خارجی
۴۱	۴. حقوق بین الملل عرفی: کشور میزبان در بردارنده حداقل ها
۵۰	۵. حقوق معاهده ای: تحول و هدف
۶۱	۶. گرایش های جدید در رویه معاهداتی
۶۶	۷. موافقتنامه های منطقه ای: معاهده منشور انرژی، مثال
۷۱	فصل دوم: تفسیر و اجرای معاهدات سرمایه گذاری
۷۱	۱. تفسیر معاهدات سرمایه گذاری
۷۱	الف) شیوه های تفسیر معاهدات
۷۴	ب) کارهای مقدماتی
۷۵	ج) بیانیه های تفسیری
۷۷	د) اعتبار «رویه های قضایی»
۷۹	ه) به سوی انسجام بیشتر در تفسیر
۸۱	۲. اجرای معاهدات سرمایه گذاری در زمان

- ۸۱ الف) محدودیت زمانی اعمال معاهده به صورت کلی
 ۸۲ ب) تفاوت در محدودیت زمانی قواعد صلاحیتی و قواعد ماهوی
 ۸۵ ج) تاریخ مرتبط با تعیین صلاحیت
 ۸۶ د) تاریخ‌های ذی‌ربط، در کنوانسیون ایکسید
 ۸۹ هـ) قواعد مربوط به محدودیت زمانی، مندرج در دیگر معاهدات

۹۳ فصل سوم: سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری‌ها

- ۹۳ ۱. سرمایه‌گذاران: افراد، شرکت‌ها، اتباع و سهامداران
 ۹۳ الف) سرمایه‌گذاران: خصوصی خارجی
 ۹۵ ب) تابعیت افراد
 ۹۷ ج) تابعیت شرکت‌ها
 د) قسمت ب از بند ۲ ماده ۵ کنوانسیون ایکسید: رضایت به رفتار با یک شرکت
 ۱۰۲ محلی به عنوان یک تبعه خارجی، به استثنای آن شرکت از خارج
 ۱۰۵ هـ) برنامه‌ریزی برای بهره‌برداری از تابعیت و رد بهره‌مندی از منافع
 ۱۰۸ و) سهامداران در مقام سرمایه‌گذاران
 ۱۱۳ ۲. سرمایه‌گذاری
 ۱۱۳ الف) مفهوم سرمایه‌گذاری
 ۱۱۸ ب) تعاریف در معاهدات حمایت از سرمایه‌گذاری
 ۱۲۱ ج) حقوق رویه‌ای *

۱۳۰ فصل چهارم: قراردادهای سرمایه‌گذاری

- ۱۳۰ ۱. انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری
 ۱۳۲ ۲. قانون حاکم
 ۱۳۴ ۳. شرط‌های ثبات
 ۱۳۷ ۴. مذاکره مجدد/ تعدیل

فصل پنجم: پذیرش و استقرار

۱۴۰

۱۴۰

۱. حرکت به سوی آزادی اقتصادی

۱۴۲

۲. مدل‌های معاهده‌ای راجع به پذیرش

۱۴۵

۳. دستورالعمل‌ها

۱۴۸

عدم پیروی سرمایه‌گذار از قانون کشور میزبان و نظم عمومی بین‌المللی

۱۵۴

فصل ششم: سلب مالکیت

۱۵۴

۱. حق سلب مالکیت

۱۵۵

۲. سه شاخص اختراق

۱۵۶

۳. مشروعیت سلب مالکیت

۱۵۹

۴. سلب مالکیت مستقیم و غیرمستقیم

۱۵۹

الف) فرمول‌های کلی: محتوا و تکامل آنها

۱۶۴

ب) رویه قضایی و داوری: چند مورد از پرونده‌ها که در شفافیت موضوع نقش داشته‌اند

۱۷۲

ج) تأثیر یا قصد؟

۱۷۷

د) انتظارات مشروع

۱۸۰

ه) موضوع کنترل: سلب مالکیت به صورت جزئی

۱۸۳

و) اقدامات دولت میزبان در وضع قواعد کلی

۱۸۹

ز) دوره زمانی اقدامات اتخاذی توسط دولت

۱۹۰

ح) مصادره خزنده

۱۹۳

۵. مصادره حقوق قراردادی

۱۹۸

فصل هفتم: استانداردهای حمایتی

۱۹۸

۱. رفتار عادلانه و منصفانه

۱۹۹

الف) تاریخچه مفهوم رفتار منصفانه و عادلانه

- ۲۰۱ (ب) تفاوت ادبیات معاهدات
- ۲۰۲ (ج) ماهیت و عملکرد
- ۲۰۵ (د) رفتار منصفانه و عادلانه و حقوق بین الملل عرفی
- ۲۱۲ (ه) تکامل استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه
- ۲۱۴ (و) اقدامات صورت گرفته در تعریف رفتار منصفانه و عادلانه
- ۲۱۸ (ز) مباحث متدریجی
- ۲۱۹ (ح) تارپ های مشخص و عینی استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه
- ۲۲۰ بند ۱: شفافیت، ثبات و حمایت از انتظارات مشروع سرمایه گذار
- ۲۲۹ بند ۲: ایفاء تعهدات قراردادی
- ۲۳۲ بند ۳: رسیدگی عادلانه و رعایت تشریفات قانونی
- ۲۳۵ بند ۴: حسن نیت
- ۲۳۹ بند ۵: ممنوعیت اجبار و تهدید
- ۲۴۰ (ط) نتیجه گیری
- ۲۴۲ ۲. حمایت و امنیت کامل
- ۲۴۲ (الف) مفهوم استاندارد
- ۲۴۴ (ب) حمایت در برابر آزار و تعرضات فیزیکی
- ۲۴۶ (ج) حمایت قانونی
- ۲۴۸ (د) رابطه استاندارد با حقوق بین الملل عرفی
- ۲۴۹ ۳. استاندارد «فراگیر»
- ۲۶۳ ۴. دسترسی به عدالت قضایی، رسیدگی عادلانه و استتکاف از عدالت
- ۲۶۹ ۵. وضعیت فوق العاده، ضرورت، مخاصمات مسلحانه و قوه قاهره
- ۲۶۹ (الف) حقوق بین الملل عرفی
- ۲۷۱ (ب) حقوق معاهده ای
- ۲۷۲ (ج) طرح کمیسیون حقوق بین الملل در مورد مسئولیت دولت

بند ۱: ضرورت

بند ۲: قوه قاهره

۶. صیانت از حقوق مکتسبه

۷. اقدامات خودسرانه یا تبعیض آمیز *

الف) معنای اقدامات خودسرانه

ب) ارتباط با رفتار منصفانه و عادلانه، و حقوق بین الملل عرفی

ج) معنای اقدامات خودسرانه

۸. رفتار ملی

الف) معنای ملی

ب) اعمال استناد

بند ۱: مبنایی برای مقایسه

بند ۲: احراز وجود تفاوت

بند ۳: آیا توجیهی برای اعمال رفتار متفاوت وجود دارد؟

بند ۴: تأثیر قصد تبعیض

ج) رویه قضایی ذی ربط در سازمان جهانی تجارت

۹. رفتار ملت کامل الوداد

الف) مقدمه

ب) انواع شرط «رفتار ملت کامل الوداد»

ج) شیوه تفسیر

د) استناد به حقوق ماهوی

ه) وضعیت حقوقی فعلی شرط «رفتار ملت کامل الوداد»

۱۰. انتقال اعتبارات مالی

فصل هشتم: مسؤولیت دولت و انتساب

- ۳۱۳ ۱. نهادها، استان‌ها و شهرها
- ۳۱۴ الف) نهادهای دولتی
- ۳۱۶ ب) استان‌ها و شهرها
- ۳۱۷ ۲. نهادهای دولتی
- ۳۱۷ الف) نقش نهادهای دولتی
- ۳۱۹ ب) مشارکت، عملکرد و کنترل
- ۳۲۱ ج) روی فضایی راجع به انتساب
- ۳۲۶ د) مسئولیت دولت و علت کوتاهی در حمایت از سرمایه‌گذار
- ۳۲۸ ۳. وضعیت حقوقی تقسیمات سیاسی فرعی یا نمایندگان طرفین، تحت کنوانسیون ایکسید
- ۳۳۰ فصل نهم: بیمه ریسک سیاسی
- ۳۳۶ فصل دهم: حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری
- ۳۳۶ ۱. اختلافات دولت در برابر دولت
- ۳۳۶ الف) حمایت دیپلماتیک
- ۳۳۹ ب) اختلافاتی که مستقیماً میان دولت‌ها ایجاد می‌شود
- ۳۴۰ ۲. دعاوی سرمایه‌گذار علیه دولت
- ۳۴۰ الف) نقش محاکم داخلی
- ۳۴۰ بند ۱: مزایای محدود محاکم ملی
- ۳۴۲ بند ۲: الزام در توسل به مراجع ملی
- ۳۴۴ بند ۳: انتخاب بین دو مسیر
- ۳۴۶ بند ۴: انتخاب محاکم ملی در قراردادهای
- ۳۵۰ ب) داوری و مصالحه
- ۳۵۳ ج) نهادها و رژیم‌های داوری
- ۳۵۳ بند ۱: ایکسید

- ۳۵۶ بند ۲: تسهیلات فوق العاده (اضافی) ایکسید
- ۳۵۷ بند ۳: دآوری بازرگانی خارج از نظام ایکسید
- ۳۵۹ ۳-۱- افاق بازرگانی بین المللی
- ۳۶۰ ۳-۲- دیوان دآوری بین المللی لنون
- ۳۶۰ ۳-۳- قواعد آنسیرال
- ۳۶۱ ۳-۴- دیوان دآوری دعاوی ایران - ایالات متحد
- ۳۶۲ ۳-۵- دیوان دائمی دآوری
- ۳۶۳ د) موارد اختلاف (صلاحیت موضوعی)
- ۳۶۳ بند ۱: اختلاف
- ۳۶۴ بند ۲: ماهیت حقوقی اختلاف
- ۳۶۵ بند ۳: ارتباط اشخاص با سرمایه گذاری
- ۳۶۷ بند ۴: سرمایه گذاری
- ۳۶۸ ه) طرفین اختلاف (صلاحیت شخصی)
- ۳۶۸ بند ۱: دولت میزبان
- ۳۷۰ بند ۲: سرمایه گذار
- ۳۷۲ بند ۳: تابعیت سرمایه گذار
- ۳۷۴ بند ۴: اهمیت تسهیلات فوق العاده (اضافی)
- ۳۷۵ و) رضایت به انجام دآوری
- ۳۷۶ بند ۱: اعلام رضایت در قالب توافق مستقیم
- ۳۷۸ بند ۲: اعلام رضایت از رهگذر قانون ملی دولت میزبان
- ۳۸۰ بند ۳: اعلام رضایت در چارچوب معاهدات دوجانبه حمایت از سرمایه گذاری
- ۳۸۳ بند ۴: اعلام رضایت در قالب معاهدات چندجانبه
- ۳۸۴ بند ۵: گستره رضایت
- ۳۸۹ بند ۶: شرایط شکلی اعلام رضایت
- ۳۹۳ بند ۷: تفسیر رضایت

- ۳۹۶ ز) قابلیت اعمال شروط ملت های کامل الت الوداد در حل و فصل اختلافات
- ۴۰۲ ح) آیین دادرسی
- ۴۱۰ ط) اقدامات موقتی
- ۴۱۳ ی) قانون حاکم
- ۴۲۲ ک) خسارات و غرامت
- ۴۲۸ ل) مخارج
- ۴۳۰ م) اعراض و تجدیدنظر
- ۴۳۰ بند ۱: تجدیدنظر در توری های خارج از ایکسید
- ۴۳۱ بند ۲: ابطال رأی طبق کنوانسیون ایکسید
- ۴۳۴ ۱-۲- تجاوز از حدود اجارات
- ۴۳۷ ۲-۲- نقض جدی سعه اساسی آیین دادرسی
- ۴۳۸ ۳-۲- مستدل نبودن رأی
- ۴۴۰ ۴-۲- دادخواهی مجدد نزد دیوان تجدید
- ۴۴۱ بند ۳: تکمیل و تصحیح رأی طبق کنوانسیون ایکسید
- ۴۴۱ بند ۴: تفسیر رأی بر اساس کنوانسیون ایکسید
- ۴۴۱ بند ۵: تجدیدنظر طبق کنوانسیون ایکسید
- ۴۴۲ ن) اجرای احکام

ضمیمه

- ۴۴۷ کنوانسیون حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری بین دولت ها و اتباع دول دیگر
(کنوانسیون واشنگتن - ۱۹۶۵)

پیشگفتار مترجمان

*

سرمایه‌گذاری چه در چارچوب مرزهای ملی کشور متبوع سرمایه‌گذار صورت پذیرد، و چه فراسوی آن مرزها توسعه یابد، فرایندی است که از طریق آن سرمایه نه تنها در فرایند رشد و توسعه جامعه سهمی به خود اختصاص داده و مولد اشتغال، ناقل دانش فنی، و عامل پیشرفت تلقی می‌گردد، بلکه با به جریان افتادن، منافع متعددی را عاید سرمایه‌گذار می‌نماید. با این حال توزیع ناموزون سرمایه و به تعبیر دیگر انباشت سرمایه در برخی کشورها و در همان زمان نیاز به سرمایه در دیگر نقاط عالم، ایجاد چارچوب حقوقی مناسب که ضامن منافع مشترک سرمایه‌گذاران و نیز کشورهای سرمایه‌پذیر باشد را ایجاب می‌نماید.

در چارچوب هر نظام حقوقی قانون‌گذار با وضع قوانین و مقررات لازم، و ایجاد ساختارها و نهادهای ضروری پول‌دارایی، بر نقدی شهروندان خویش را به سمت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مورد نیاز کشور هدایت می‌کند. در قالب نظام ملی، دولت حتی با اعطای وام و تخصیص اعتبار به اتباع خود سرمایه‌گذاری را به لحاظ اقتصادی و اجتماعی واجد جدایت‌های مختلف نشان داده و به سبب متفاوتی میان مالکیت خصوصی اشخاص و منافع عمومی موازنه ایجاد می‌کند. از نظر سرمایه‌گذاران داخلی، آنها با نظام حاکمه موجود منافعی نسبتاً مشترک دارند. در این چارچوب قانون‌گذار، مورد اعتماد سرمایه‌گذار است و نظام قضایی مستقل و بی‌طرف قلمداد می‌شود.

اما سرمایه‌گذاری خارجی حکایتی دیگر دارد. در این وادی، اشخاص حقیقی و یا حقوقی بیگانه به سرمایه‌گذاری در کشوری دیگر مبادرت می‌ورزند. عدم نیاز به سرمایه ذی‌ربط در کشور موطن و یا نابرابری منافع حاصل از سرمایه‌گذاری در کشور متبوع سرمایه‌گذار و کشورهای دیگر، وی را به صدور سرمایه خویش به خارج از کشور و اقدام به سرمایه‌گذاری در آنجا منجذب می‌سازد. سیاست‌ها و تدابیر تشویقی کشورهای سرمایه‌پذیر نیز در جذب سرمایه‌گذاری خارجی بسیار مؤثر قلمداد می‌شود. اما در این مورد دیگر نمی‌توان از وحدت منافع سرمایه‌گذار و دولت سرمایه‌پذیر سخن به میان آورد.

و دستگاه قانون‌گذاری و سیستم قضایی کشور خارجی را برای سرمایه‌گذار قابل اعتماد، مستقل و بی‌طرف قلمداد نمود. تاریخ حقوق سرمایه‌گذاری خارجی مشحون از فراز و فرودهایی است که در این زمینه پشت‌سر گذاشته شده است. دیپلماسی قایق‌های توپدار که قبل از قرن بیستم روش غالب در این زمینه بوده، خود گویای این واقعیت است که چگونه توسل به زور در خدمت وصول مطالبات وام‌دهندگان یا سرمایه‌گذاران خارجی قرار می‌گرفته است. چه در مواردی بسیار کشورها ناچار می‌شدند به صورت موقت و یا دائم بخشی از خاک، آب، سرزمین و یا منابع خویش (شیلات، گمرکات و ...) را تحت فشار دولت‌های دیگر در دست بدهند. معاهده دراگو - پورتر که در سال ۱۹۰۷ توسل به زور برای استرداد دیون خارجی را ممنوع ساخت و پای نهاد داوری را به این عرصه باز نمود، در عصر خویش گامی بلند به سوراخ در این وادی محسوب می‌شد. کشورهای سرمایه‌پذیر و به ویژه کشورهای آمریکا، لاتین که از این دستاورد خرسند گشته و به موازات آن از روند فزاینده الغای مصادرات نیوولاسیون به وجد آمده بودند، حتی تا آنجا پیش رفتند که انصراف از توسل به حمایت دیپلماتیک دولت متبوع (شرط کالوو) را به عنوان جزء لاینفک قراردادهای منعقدۀ با سرمایه‌گذاران خارجی قلمداد کرده، و بر تصریح آن در چنان قراردادهایی اصرار ورزیدند. بدیهی می‌نمود که - بین قیدی علیه دولت متبوع سرمایه‌گذار خارجی قابل استناد نبود و حق آن دولت به حمایت دیپلماتیک از تبعه خویش را ساقط نمی‌نمود. ظهور معاهدات کالوو که در آنها دولت متبوع سرمایه‌گذار متعهد به عدم حمایت دیپلماتیک از شهروندان خویش در مقابل کشور سرمایه‌پذیر نبود گام دیگری در تحکیم حاکمیت دولت سرمایه‌پذیر در این زمینه بود، که البته چندان موثر استقبال قرار نگرفت.

پس از جنگ دوم جهانی و با ایجاد سازمان ملل متحد، و اندک زمانی بعد با آغاز فرایند استعمارزدایی، این واقعیت عیان گشت که سرمایه‌گذاری بین‌المللی علاوه بر بسترها و ساختارهای استوار و کارآمد داخلی، به پشتوانه‌های بین‌المللی به ویژه نهادهای حل و فصل اختلافات نیازمند می‌باشد. توسعه نهاد داوری به ویژه با تصویب کنوانسیون ۱۹۵۸ نیویورک در مورد شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی و کنوانسیون اروپایی در مورد داوری تجاری بین‌المللی در سال ۱۹۶۱، زمینه تنظیم سند بین‌المللی مهمی را فراهم ساخت که با بی‌نیاز ساختن سرمایه‌گذار خارجی از توسل مقدماتی به مراجع ملی کشور سرمایه‌پذیر و حمایت دیپلماتیک دولت متبوع خویش، به وی امکان اقامه دعوا در مرجعی

بین‌المللی را اعطا کرد. کنوانسیون حل و فصل اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری میان دولت‌ها و اتباع دول دیگر که در سال ۱۹۶۵ به ابتکار بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (بانک جهانی) منعقد گردید مرکز داوری بین‌المللی (ایکسید) را بنا نهاد که به زودی به مهمترین نهاد بین‌المللی در حوزه حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری مبدل گردید. البته از دستاوردهای مهم کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (آنستیرال) و نهادهای منطقه‌ای (مثل نفتا) نیز در این زمینه نباید غافل ماند. علاوه بر این ابتکار بانک جهانی در سال ۱۹۸۸ در ایجاد آژانس چندجانبه تضمین سرمایه‌گذاری (میگا) که توسل به آن در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی وارد نمود گام بسیار ارزشمندی بود که با ایجاد امنیت سرمایه‌گذار خارجی را تا حد زیادی از توسل به نهادهای حل اختلاف را ساقط و جبران خسارات وی را با سهولت و سرعت بیشتری امکان‌پذیر نمود (قائم‌مقامی).

از طرف دیگر حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری خارجی نیز با عقد موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه سرمایه‌گذاری و همچنین تصویب قوانین داخلی مختلف تحولی شگرف را پشت سر نهاده است. حقوق ماموری حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی که قبلاً صرفاً به قوانین داخلی کشورهای سرمایه‌پذیر محدود مانده بود، امروز علاوه بر قوانین کشور میزبان، قواعد بین‌المللی مختلفی را شامل می‌شود که حتی شامل رافع‌اعاهداتی یافته و به عنوان قواعد عرفی حقوق بین‌الملل قلمداد می‌گردند. عنوان «اصول - حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری» برآیند تحول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری از عصر اساسی قایق‌های توپدار تا به امروز می‌باشد، و حکایت از آن دارد که این قواعد به آن اندازه در حقوق و رویه بین‌المللی تثبیت شده‌اند که می‌توان واژه «اصول» را زینده آنها دانست.

در این میان توجه به نکته‌ای دیگر نیز ضروری می‌نماید. حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری که فراز و فرودهای زیادی را پشت سر نهاده تا به جایگاه فعلی برسد، جزیره‌ای جدا از سرزمین اصلی حقوق بین‌الملل نیست. نظام حقوق بین‌الملل، نظامی واحد است و بخش‌های مختلف آن کم و بیش در تأثیر متقابل و مستمر بر یکدیگر قرار دارند. بر این اساس حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری بخشی از منظومه حقوق بین‌الملل است که در آن حقوق بین‌الملل بشر، حقوق بین‌الملل محیط زیست، حقوق پولی و مالی بین‌المللی و ... قرار داشته و دارد. در حقیقت حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری را باید در چارچوب و سیاق نظام حقوق بین‌الملل مورد توجه قرار داد.

کتاب «اصول حقوق بین الملل سرمایه‌گذاری» تألیف رودلف دالزر و کریستف شروتر یکی از معتبرترین کتبی است که در این زمینه به‌نگارش درآمده است. نویسندگان کتاب از اساتید و داوران بنام حقوق بین الملل بوده و توانسته‌اند با دقت و موشکافی کم‌نظیر، اثری ماندگار و بدیع در این حوزه به طبع برسانند.

موقعیت جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری که سخت نیازمند جذب سرمایه خارجی است، و در همان زمان مقدار قابل توجهی از سرمایه شهروندانش در خارج از کشور سرمایه‌گذاری شده است، و نیز فقر ادبیات حقوقی کشور در این حوزه باعث شد که کتاب اخیر مورد انتخاب و ترجمه قرار گیرد. ضمیمه‌سازی متن کنوانسیون ۱۹۶۵ واشنگتن به ترجمه کتاب به منظور غنا و استفاده بیشتر و بهتر از کتاب صورت گرفته است.

ضمن تقدیم کتاب به استاد گرانمایه و وکیل متعهد جناب آقای دکتر بهروز اخلاقی که به شاگردی ایشان مفتخر بوده ایم، می‌دانیم از جناب آقای مهرداد محمدی و مدیریت و کارکنان مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش به ویژه جناب آقای احمد قاسمی و سرکار خانم سمیه کریم‌زاده که در ترجمه، و چاپ و انتشار کتاب، همراه و مشوق مترجمان بودند قدردانی و سپاس به عمل می‌آید.

مستطعم زمانی - به‌آذین حبیبی

تیر ماه ۱۳۹۱